

Inntektsutvalget
Ola Grytten

Norge

Vår saksbehandler
Anders Huus
+47 95 79 91 91

Vår dato
25.10.2021
Deres dato

Vår referanse
20/00754-27
Deres referanse

Innspill til nytt grunnlagsmateriale til jordbruksforhandlingene

Vi viser til vårt innlegg på møte med dere den 23. september og vil i dette dokumentet utdype og supplere våre synspunkter.

1) Grunnlagsmaterialet må kunne brukes til å sammenligne inntektsnivået til bønder med inntektsnivået for lønsmottakere.

I dag brukes resultatmålet «Vederlag til arbeid og egenkapital pr årsverk inkludert effekt av jordbruksfradraget» fra Totalkalkylens normaliserte regnskaper for å sammenligne inntektsutviklingen i jordbrukssektoren med inntektsutviklingen for gjennomsnittet av alle lønsmottakere («andre grupper i samfunnet»). Stortinget har flere ganger uttalt at Totalkalkylen slik den foreligger nå ikke er egnet for å sammenligne inntektsnivået i jordbruket med lønsmottakeren, kun inntektsutvikling. Et grunnlagsmateriale der inntektsnivået ikke kan brukes i inntektssammenligningen innebærer at det ikke er mulig å operasjonalisere mål på inntektsnivå.

Et samlet Storting har ment inntektsmålet skal være å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. Et inntektsgap oppstår som forskjellen mellom to inntektsnivåer. I dag vet man ikke hvor stort gapet er, da inntektsnivået publisert i Totalkalkylen ikke skal brukes til dette. Inntektsnivået fra Totalkalkylen brukes likevel i rammeoppsettet i jordbruksoppgjøret som grunnlag for å beregne en prosentvis inntektsvekst i jordbruket lik lønsmottakernes. Blant journalister og i det offentlige rom brukes inntektsnivået fra Totalkalkylen til nivåssammenligning med lønsmottakeren, fordi man ikke har noe bedre.

Norges Bondelag mener et framtidig grunnlagsmateriale må stå seg over tid og med ulike politiske flertall i Stortinget. Det må ta høyde for politiske fastsatte inntektsmål der både bondenes inntektsnivå og inntektsutvikling skal kunne sammenlignes med lønsmottakere.

Årsmøtet i Norges Bondelag vedtok i juni arbeidet for et nytt inntektsmål på nivå som hovedprioritet for organisasjonen «*Inntektene i jordbruket skal opp på samme nivå som gjennomsnittet for andre grupper i samfunnet.*»

Etter at vi møtte dere har landet fått en ny Regjering med et nytt inntektsmål der ambisjonene er høyere enn Stortinget har hatt de siste 30 årene. Norges Bondelag er tilfreds med Hurdalsplattformen der den nye regjeringen sier at de vil: «*Leggje fram ein forpliktande og tidfesta plan for å tette inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. Opptappinga skal skje i samarbeid med partane i jordbruksavtalen og baserast på nytt*»

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Postadresse: Postboks 9354 Grønland, 0135 OSLO, Tlf: 22 05 45 00
Besøksadresse: Landbrukets Hus, Hollendergata 5, 0190 OSLO
Bankkonto: 8101.05.12891, **Org.nr.:** 985063001 MVA
bondelaget@bondelaget.no, www.bondelaget.no

Bankkonto: 8101.05. 91392
Org.nr: 939678670

talgrunnlag.» Videre er den nye regjeringen tydelig på at grunnlagsmaterialet må måle på inntektsnivå, når de uttaler: «Sikre riktig talgrunnlag for jordbruksoppgjæret, irekna å måle inntektsnivået og ikkje berre inntektsutviklinga. Arbeidet som er sett i gang for å greie ut dette, skal vidareførast.»

De kommende årene har altså regjeringen forpliktet seg til en plan som tetter inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. Andre grupper er begrepet Stortinget siden 1993 har brukt om gjennomsnittslønnsnettakeren. For å tallfeste inntektsgapet vil politikerne være avhengig av et tallgrunnlag som viser et inntektsnivå for jordbruket som er sammenlignbart med inntektsnivået for gjennomsnittslønnsnettakeren. **Norges Bondelag vil derfor understreke at den viktigste oppgaven for utvalget blir å utrede et grunnlagsmateriale som kan brukes til inntektsnivåsammenligning.**

2) Modifisering av Totalkalkylen

Kulepunkt 5 i mandatet innebærer at utvalget skal se på muligheter og begrensninger ved å modifisere Totalkalkylen til å bli et regnskap for aktive produsenter/foretak. I kulepunkt 7 skal dere vurdere dagens resultatmål opp mot å sammenligne resultatet med ulike lønnskategoriers lønnsnivå eller utvikling. **Vi mener en modifisert Totalkalkyle er et riktig spor å arbeide etter når en skal få fram det gjennomsnittlige inntektsnivået for næringsdrivende som omfattes av jordbruksavtalen.**

Vi vil peke på følgende mulige justeringer av dagens Totalkalkyle:

- En modifisert Totalkalkyle til bruk i jordbruksforhandlingene bør snevres inn til å kun omfatte næringsutøvere innen jordbruk som omfattes av jordbruksavtalen. Dette kan f.eks operasjonaliseres til de næringsutøvere som er berettiget produksjonstilskudd.
 - Inntekter og kostnader til blomsterproduksjonen vurderes da tatt ut på samme måte som Pelsdyrhold ble tatt ut ved årets materiale.
- Kostnader til jordleie innarbeides.
 - Dette er kostnader næringa og den enkelte bonde har som en del av drifta. Kostnadene øker pga økte priser og mer leid areal. Effektiviseringen regnes inn i materialet, men dette er økte kostnader næringa får som følge av effektivisering.
 - Gjeld knyttet til jord på bruk som kun leier bort arealet og ikke søker produksjonstilskudd tas ut av Totalkalkylen
 - Jordverdien på bruk som kun leier bort arealet og ikke søker produksjonstilskudd tas ut av bokført kapital i Totalkalkylen
 - Mulige kilder for jordleiepriser: Landbruksdirektoratets årlige statistikk eller Driftsgranskingene
- Kostnader til kvoteleie innarbeides.
 - Dette er også kostnader næringa og den enkelte bonde har som en del av drifta. Kostnadene øker pga økte priser og en større andel leid kvote. Effektiviseringen regnes inn i materialet, men dette er økte kostnader næringa får som følge av effektiviseringa.
 - Data for omfanget av kvoteleie har Landbruksdirektoratet. Kvoteleiepriser kan enten hentes inn separat evt. bruk driftsgranskingene.

De viktigste innvendingene mot å bruke totalkalkylen til inntektsnivåsammenligning, har vært at det ikke er knyttet effektivitetskrav til arbeidsforbruket og at bønder kan ha satt inn mer kapital i drifta enn det som kan forsvares av effektivitetshensyn. Norges Bondelag vil minne om at norsk jordbruk er blant de næringene i Norge med størst produktivitet utvikling, og på linje med oljebransjen. Da modellbrukene ble erstattet med totalkalkylen/referansebruk som tallgrunnlag til jordbruksforhandlingene, var marginalskatten høy, og skattemotiverte investeringer kunne være en aktuell tilpasning for enkelte. Marginalskatten er nå lav og skattemotiverte investeringer lite aktuelt. Det er også en sterk sammenheng mellom arbeidsinnsats og kapital, der arbeidsforbruket går ned med omfanget av innsatt kapital. Å bruke en totalkalkyle basert på registrert arbeidsforbruk og kapital til inntektsnivåsammenligning, bør være tilfredsstillende.

Det har vært stilt spørsmål rundt hvordan et endringer i prinsippene for grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene kan påvirke tilpasningene i næring, bla med tanke på leie og eie. I jordbruket er det 40 000 beslutningstakere som må vurdere hva som er optimal tilpasning i sin drift. Summen av disse tilpasningene i en modifisert totalkalkyle kan benyttes som grunnlag i den

økonomiske ramme for jordbruksforhandlingene, for insentivene hver enkelt står overfor er et resultat av politikken som føres og som avtales i jordbruksforhandlingene. **Insentivstrukturen for hver enkelt bonde ligger i det politisk bestemte virkemiddelapparatet – ikke i hvilke størrelser som inngår i totalkalkylen.**

3) Resultatmål

Bønder må som andre selvstendig næringsdrivende sette inn både arbeid og kapital inn i gårdsdrifta for å hente ut en inntekt. Kapitalen vil være både lån og egenkapital. En lønnsmottaker setter kun inn arbeidskraft i bedriften en er ansatt hos. **Resultatmålet «Vederlag til arbeid» vil etter vårt syn være mer sammenlignbart med inntekta til lønnsmottaker, da det bare viser overskuddet som er igjen til dekking av arbeidskrafta som er satt inn i gårdsdrifta, enn «Vederlag til arbeid og egenkapital» som er brukt siden 1993.** Det gjelder både om man vil sammenligne inntektsnivå eller inntektsutvikling. Vi vil minne om at «Vederlag til arbeid» var resultatmålet som ble brukt i modellbrukene fram til 1993 den gang Stortingets inntektsmål var inntektsjamstilling mellom bønder og industriarbeider.

Når en skal regne ut vederlaget til arbeid, må egenkapitalen gis en avkastning. Størrelsen på avkastningen må reflektere flere forhold blant annet:

- Alternativverdi av annen plassering av egenkapitalen enn jordbruk
- Risiko ved å investere i jordbruket, og lav alternativverdi på f.eks husdyrbygg og næringsbygg generelt i deler av landet.
- Renteutvikling generelt

Norges Bondelag ber utvalget foreslå og begrunne avkastningskrav til innsatt egenkapital i jordbruket.

4) Avslutning

Norges Bondelag vil understreke at utvalget gjør et viktig arbeid som grunnlag for å legge føringer for et grunnlagsmateriale til bruk i mange år framover. Vi bistår gjerne utvalget med flere vurderinger om dere ønsker det. Lykke til med et viktig arbeid!

Med hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Sigrid Hjørnegård

Anders Huus

Kopi til:

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Inntektsutvalget	Ola Grytten		